

“ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת...” (במדבר ט"ו ל"ח)

“And they shall place upon the Tzitzis on the corner a strand of Techeiles...”

The Gemara in Menachos (מ"ג ע"ב) tells us that the Mitzva of Tzitzis is equivalent to all the 613 Mitzvos of the Torah¹. The purpose of this Mitzva is to remind us when we see the Tzitzis, of all the Mitzvos we are obligated to fulfill. The Torah requires that the some of the strands of the Tzitzis be white, and some dyed blue with Techeiles. Chazal explain that the blue color is meant to remind a person of the heavens, and the obligations placed on him by The One Above².

Techeiles: The blue dye for coloring Techeiles is derived from the “blood” of a sea animal or fish called the Chilazon³. This dye was used for various vestments of the Kohen Gadol, for some curtains in the Mishkan, and for the Mitzva of Tzitzis. According to most opinions, the Techeiles for all of these purposes must be derived from the Chilazon, and no other source for the dye is valid⁴. The Rambam implies that only for the purpose of Tzitzis must Techeiles come only from the Chilazon. For the Priestly garments for the Mishkan, any source for the blue colored dye was valid⁵. Others state that even for Tzitzis, the Chilazon is not required, provided that the dye used holds fast just like the Chilazon dye⁶.

The Acharonim discuss how it was possible that Klal Yisrael had Techeiles in the Midbar. Since the Chilazon is a sea creature, it is not likely that it was readily available in the desert. One explanation is that the blue wool was brought along with them from Mitzrayim, just like the עצי שטים were brought with them⁷. Although for most Mitzvos only kosher products may be used, the Chilazon is almost certainly not a kosher animal. The reason for its permissibility is discussed in the Poskim (see notes)⁸.

The Rambam and other Rishonim count the Mitzva of Tzitzis as one Mitzva, even though it has two components: white strands and Techeiles⁹. Most Rishonim rule that even if one only wears white Tzitzis without Techeiles, he has still fulfilled the Mitzva¹⁰. Other Rishonim state that only in the times when Techeiles is available can the Mitzva be fulfilled completely. In the absence of Techeiles the Mitzva D'oraysah cannot be fulfilled, and we only wear Tzitzis Midrabanan¹¹. Of note, is that the number of knots and loops on the Tzitzis vary depending on the presence of Techeiles or not¹².

The Medrash tells us that nowadays we no longer have Techeiles, since the Techeiles was hidden away until the times of Moshiach¹³. The Rambam explains that although the Chilazon may still be available, we no longer can perform the Mitzva of

¹ וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' - שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן. וע' ב"ב ט' שאמרו כן גם לענין צדקה.
² מנחות מ"ג ע"ב, מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, שנאמר, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. וע' יראים ס' ת"ת. ובתנחומא ס"ה איתא שטעם תכלת משום "זכר לאות שהתקינו אבות העולם", וכוונתם סתומה, ובעץ יוסף שם הניח בצ"ע. וע' דברות משה גיטין עמ' שצ"ד, דודאי יש עוד טעמים, דאל"כ אמאי בגד שכולה תכלת חייב בציצית וטענתו של קרח, ע"ש. וע' אב"ע שמות כ"ה ד' שפירש עוד טעם, שהוא כדמות שחרות, כי הוא תכלית כל הצבעים. והכל ישובו אליו, והוא לא ישוב במעשה אדם לעולם.
³ מנחות מ"ב ע"ב א"ל אביי לר"ש בר"י, הא תכילתא היכי צבעיתו לה? א"ל: מיייתני דם חלזון וסמנין ורמינן להו ביורה [ומרתחנין ליה], ושקלינא פורתא בביעתא וכו'.
⁴ במנחות ט' ובמס' ציצית אות כ' איתא שאין צובעין תכלת אלא מן החלזון. וכ"פ בסמ"ג עשין כ"ו. וביראים כתב שצריך צביעה בחלזון דוקא כיון שגופו דומה ג"כ לים וים דומה וכו', וע' בשמים ראש ס' רמ"ד מש"כ בזה, (אמנם ידוע שהס' הזה פקפקו עליה האחרונים אם היא באמת מן הרא"ש, והחתי"ס (או"ח קנ"ד) קראו "כזבי הראש, וי"א שנכתב ע"י משכיל, וע"ע שו"ת חת"ס יו"ד שכ"ו ואה"ע ס' ס"ט ושו"ת פרשת מרדכי ס' ה', וחי"ד שם הגדולים מע' ספרים ב' כ"ז. אולם ע' בקריינא דאגרתא ח"א מכתב פ"א שאין לפרסם קלונו של מחבר ספר זה משום כבוד אלו שצדדו לזכותו, ע"ש).
⁵ הרמב"ם רק הזכיר החלזון בהל' ציצית פ"ב בסדר שצובעין הציצית, ומשמע דרק בציצית צריך חלזון, וע' מרכה"מ שם, ערוה"ש העתיד ס' כ"ח ט' - י"א, מקדש מלך פ"ח, ופי' הגח"ק למס' ציצית אות כ' מש"כ בזה.
⁶ תפא"י בקופת הרוכלין (הקדמה לס' מועד), וכ"ז שהצבע עומד ביפיה כמו צבע החלזון כשר, דרק ע"ז הקפידה תורה, ומש"ה קלא אילן פסול דאינו עומד ביפיה.
⁷ ובירושלמי דן איך היה צביעה במשכן, והקשה הק"ע, הא היה תכלת, ותיריך שי"ל שהביאו ממצרים. (ואולי זה המקור לשיטת הרמב"ם). וע' בגליון הש"ס שבת ק"ז, דאע"ג דבענין צביעה לשמה, אפשר שיעקב הכין להם לשמה. (וקצ"ע אם שייך לשמה במצוה קודם הציצית).
⁸ ע' נו"ב תניינא או"ח ס"ג, שדן בזה דכיון שקראו רש"י בשם תולעת משמע שאינה כשרה, והסביר דאע"ג דצריכין "מן המותר בפיר", זהו רק בגוף הדבר כמו הצמר אבל בצבע א"צ. וע"ש שכתב דלפי הראשונים שכתבו שהוא כמין דג אפשר שמין טהור הוא. וע' בס' פסיל תכלת שהוכיח מזה דם דגים טמאים אסור רק מדרבנן.
⁹ הרמב"ם שורש י"א ומצוה י"ד ורמב"ן שם, חינוך מצוה שפ"ו, בה"ג הל' ציצית, רס"ג מ"ע ז', סמ"ג כ"ו, רבינו בחיי במדבר ט"ו, וכן מפורש בספרי זוטא, והיה לכם וכו' - מצוה אחת ולא שתיים, ע"ש. ורבים ראו כן תמנה מה החילוק בין זה לתפילין שכתב הרמב"ם שהם ב' מצוות, ובשו"ת מעשה ניסים ס"ה הגין עליו ר"א בנו, וע"ע בשו"ת הריב"ש ס' קל"ז, תשב"ץ ח"ג ס' קל"ז, שבות יעקב ח"ג ס"ד. ולדברי הספרי זוטא פשוט דלק"מ שגזה"כ היא, (וידוע שהרבה חידושים שאב הרמב"ם מס' זה).
¹⁰ במנחות ל"ח פליגי חכמים ורבי אם תכלת מעכב הלבן, ורוב ראשונים פסקו כחכמים שאינו מעכב, הרי"ף, רמב"ם, תוס', רא"ש, ריב"ש שם, סמ"ג, חינוך, רמב"ן, רי"ן, ומרדכי, וכ"פ בטור ס' י"ג וס' שא"ו ושו"ע ס' י"ג ס"ב. וע' שבת קנ"ג "בכל עת יהיו בגדיך לבנים וכו' ובח"א מהרש"א שם.
¹¹ שיטת בעה"מ שבת כ"ה וע"ש במלחמות שהסביר דבריו. וע' תמים דעים להראב"ד ס' רכ"ד ופמ"ג בפתיחה להל' ציצית ושו"ת מנחת יצחק ח"ד ס"ז סק"ז. וע' ב"י ס' י"ג בשיטת הרמב"ם. ובלבוש כתב הדיוט אין מקיימין אלא חצי מצוה. ואפ"ה מותר לצאת בציצית שלנו בשבת כיון שבטלות להטילת (שו"ת הרא"ש כלל ב' ס"ט) או משום שהם נוי ללבד (פמ"ג שם, ונסתפק אם המחמיר בזה קרא הידיוט).
¹² להראב"ד (הל' ציצית פ"א ה"ז) שגם בזמן שהיה תכלת היה ה' קשרים, אולם הרא"ש, וכן ברדב"ז ח"ה ס' ב' אלפים של"ג כתבו שבזמן התכלת היה ז' קשרים ע"ש.
¹³ מ"ר ותנחומא סוף פ' שלח, ובספרי פ' וזאת הברכה, דהתכלת נגזר לעת"ל.

Techeiles in Tzitzis since we do not know the precise method of dyeing the wool¹⁴. When Tzitzis included Techeiles, a total of eight strands (four doubled over) were required. Nowadays, we are technically only required to wear the amount of strands that are meant to be white (the exact amount of Techeiles strands is a Machlokes Rishonim). Even so, in remembrance of the Techeiles we wear a full eight strands¹⁵. The exact period of the disappearance of the Techeiles is unclear. Most estimate that its use ceased towards the end of the period of the Amoraim or the beginning of the Geonim (about 1500 years ago)¹⁶.

Chilazon: The sea creature used to derive the Techeiles dye is known as the "Chilazon". Chazal give us several unique characteristics of the Chilazon, in both its appearance and its behavior:

- 1) The Gemara describes the Chilazon as being similar to a fish. This would seem to imply that it is not completely an ordinary fish, and only possesses some similarities. Indeed the Rishonim alternately describe it as both a worm and a fish, implying it has qualities of both¹⁷.
- 2) The Chilazon's body is similar to the color of the sea¹⁸.
- 3) It has a cloak of skin (מלבוש) around its body. Some interpret this to mean a shell¹⁹.
- 4) It is either round or has extended tentacles²⁰. (The interpretations vary on this point, see below.)
- 5) According to the Yerushalmi, the Chilazon possesses bones and sinews²¹.
- 6) It lives in the sea, but does occasionally come up onto the shore. The Gemara states that the Chilazon comes up once in seventy years, though this may not be meant literally²².
- 7) The Chilazon contains two distinct types of blood. One is the regular life-blood that flows through it. The second type is gathered together in a sac, and is used for the dye²³.
- 8) This second type of blood is best when extracted from a live Chilazon. After death this blood quickly loses its quality²⁴.
- 9) According to the Rambam, the blood of the Chilazon is black colored²⁵.

The final color of Techeiles dye is not agreed upon. According to Rashi, Techeiles is greenish-blue, similar to the color of the ocean²⁶. According to the Rambam, it is much darker blue and is nearly black²⁷. Other sources imply that Techeiles is light blue, similar to the color of the sky²⁸.

Rediscovering Techeiles: In 1887, R' Gershon Chanoch Henoch Leiner זצ"ל (the Radzyner Rebbe) authored a Sefer describing the characteristics of the Chilazon, and proposing that it was possible to rediscover the Chilazon and once again produce Techeiles. Driven by a burning desire to return this precious Mitzva to Klal Yisrael, the Radzyner Rebbe began his quest in search of the Chilazon. The Navi (יחזקאל כ"ז ז') describes one of the places where the Chilazon is found is in the islands of Elishah – a group of islands off the coasts of Italy. Following this lead, the Radzyner traveled to Venice and Naples in Italy where he studied in depth at the aquariums and marine science centers. While in Italy he learned Italian, in order to converse with the experts in this field. After many exhausting months, the Radzyner published another Sefer to announce that he had discovered the creature that matches all the characteristics of Chazal, and that it is unquestionably the authentic Chilazon²⁹. The animal he discovered is a creature called the cuttlefish (*Sepia Officinalis*), in the same family as the squid and octopus. This fish can release a jet of black ink to protect itself from predators. This ink, called Sepia, can be used as an ink or dye when extracted, and is best when removed while the fish is alive (see above #7, #8, #9)³⁰. The cuttlefish is flat

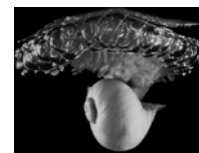

¹⁴ פיה"מ להרמב"ם מנחות פ"ד מ"א, וזה לכאורה לשיטתו בה"ל ציצית ע"ש ודו"ק. וע' באוה"ח (במדבר ט"ו ל"ח) לדורותם – משמע דוקא לבן הוה לדורות ולא תכלת. וכן באלשיך שם וכן מובא בשם הגר"א. ובס' פרע"ח מר' חיים ויטל שער הציצית פ"ד ופ"ה הובא בשם האריז"ל שאחר החורבן בית אין מצוה רק בלבן. ¹⁵ שו"ת הרא"ש כלל ב' ס"ט. אולם ברש"י מנחות ריש פ' התכלת משמע שגם אם לובש רק לבן חייב להיות ארבעתן לבן ולא ב', ובתוס' שם צידד כהרא"ש. ¹⁶ מדברי המדרשים שהובאו לעיל משמע שנגזר כבר בזמן התנאים, אולם בשו"ת ישועות מלכו ס' א' וג' כתב שנגזר בימי רבינא, וע' סנהדרין י"ב דמשמע שהיה תכלת בזמן אביי ורבא. ובימי הגאונים ודאי כבר נגזר, ע' שו"ת הגאונים שערי תשובה ס' קנ"ט, וכן בשאלות לא הזכיר תכלת, וכתב הנצי"ב שהוא משום שבזמנו כבר נגזר. ¹⁷ רש"י במנחות מ"ד כתב שדמות דיוקנו כמין דג ועולה מן הארץ, ובסנהדרין צ"א כתב שהוא כמין תולעת ועולה מן הים. ובגליון הש"ס לרעק"א התעורר בזה, ובפ"י הגר"ח"ק למס' ציצית תירץ שהוא דג הדומה לתולעת. ונראה דמ"מ קשיא הסתירה מאין עולה – מן הארץ או מן הים. יש משנים הגירסא ל"ועולה על הארץ". וע' רש"י שבת ע"ד ע"ב שהוא כמו דג קטן (ולכאורה אין ה"חלזון" של ראדזין נקרא קטן, וצ"ע). ¹⁸ במנחות איתא שגופו דומה לים, ובמס' ציצית איתא שגופו דומה לרקיע. וע' רש"י סוטה י"ז שאין צבע הים ממש כצבע הרקיע והם רק דומה לדומה. ¹⁹ מד"ר דברים פ"ז אות י"א, שיש לו לבוש שגדל עמו. וע' ח' הר"ן שבת ק"ז שהיא "מעוטף במעטפה". ובשהש"ר פ"ד י"א גרסי' "נרתיקו גדל עמו". ²⁰ במשנה כלים פ"ב במ"א מדמה מין אנקלאות ויתדות כפופים לחלזון, ומשמע שיש לה דימוי לזה, וע' לקמן. ²¹ ירושלמי שבת פ"א ה"ג, אולם בפ"מ שם פ' דמסיק דאין לה גידין ועצמות והוא לשון בתמיה ע"ש, וכן התפא"י בקופת רוכלין. ²² מנחות מ"ד ע"א "ועולה אחת לע' שנה", ובמס' ציצית גרסי' אחת לז' שנה. ובס' שפוני טמוני חול ס"א כתב לדייק משבת כ"ו וספרי פ' ברכה ס' שני"ד דמשמע שהיו אנשים קבועים לצוד החלזון, ומשמע שמצוי בים בכל שנה. ²³ תוס' כתובות ה' ע"ב ד"ה דם מיפקד פקיד, ומש"ה הפועל חלזון בשבת לר"ת הוה פ"ר דלנח"ל דרוצה שהחלזון תהא בחיים ורק רוצה להוציא הדם שמיפקד פקיד ולא דם הנפש. ²⁴ שבת ע"ה ע"א, כמה דאית בי' נשמה טפי ניחא לי' כי היכי דליציל צבעי'. ²⁵ רמב"ם פ"ב להל' ציצית, "ודמו שחור כדיו". ובס' שפ"ח הביא ראי' מזה שהרמב"ם ראה החלזון, דאל"כ מנ"ל הא דלא מוזכר בחז"ל סימן זה. ²⁶ רש"י עה"ת ריש פ' תרומה, "וצבעו ירוק". וכן איתא בבמד"ר י"ד ג', תכלת דומה לעשבים וכו'. ²⁷ רמב"ם שם, "כפתור שבכחול" וכן בהמשך קוראו משחירים, ע"ש. וכן ברש"י סוף פ' של"ח כתב שהוא דומה לרקיע המשחיר לעת ערב, וכן באב"ע פ' תרומה הנ"ל. ²⁸ ע' לעיל. ²⁹ הס' הראשון נקרא שפוני טמוני חול, והשני נקרא מאמר פתיל תכלת. וזאת למודעי שהרבה דברים הסטוריים בהמשך לקחתי מס' התכלת מהר"מ בורנשטיין. ³⁰ וזה ממש כדברי הרמב"ם. והדיו מתקלקל אחר מיתה כיון שהחומר melanin שבדיו מתערב בחומרים אחרים.

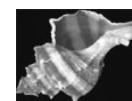
on bottom, appears to have a cape covering itself (#3), and has ten tentacles on its front to catch prey (#4)³¹. It has the ability to rapidly change to the color of its surroundings, and is sometimes referred to as “the chameleon of the sea” (#2)³². Within its body is a hollow shell called the cuttlebone, which is filled with gas and provides the fish with buoyancy (#5)³³. The cuttlefish burrows in the sand of the seabed at night, and can occasionally be stranded on the shore (#6).

After discovering the creature that in his opinion matched all the attributes described by Chazal, the Radzyner had not yet found a method for producing blue dye from the black ink of the cuttlefish. Even so, the Radzyner was not deterred, since he was confident that by adding certain chemicals (as the Gemara describes), a blue dye would be produced. He returned to Radzyn with the Chilazon, in order to discover a method to use its ink for Techeiles. There he established a laboratory to experiment with the ink, only using chemicals and procedures that were available in the times of Chazal. After several attempts, using his extensive knowledge in the field of chemistry, the Radzyner Rebbe finally discovered a method to produce a dark blue dye from the ink of the cuttlefish. At this point (Chanukah 1889), the Radzyner published a third Sefer announcing his discovery and urging everyone to resume the Mitzva of wearing Techeiles³⁴. The Rabbonim of that time did not accept the Techeiles of the Radzyner (with a few exceptions³⁵), although the Radzyner and Breslover Chassidim³⁶ wear this Techeiles until today.

Thirty years later, Rabbi Yitzchak Isaac Herzog (Chief Rabbi of Israel, 1937 – 1948) published his thesis in London University on the topic of Techeiles. In his dissertation he suggests a different species is the Chilazon. R' Herzog's choice was the deep sea snail called the “Janthina”. The Janthina has a purple shell (see above #2, #3, #4), and lives in the deep ocean, rarely approaching the shore. Periodically large amounts of Janthina can get washed ashore and stranded, as occurred in Key West, Florida in 1883 (#6). The Janthina snail floats at the surface of the ocean by releasing bubbles of mucus to create a floating raft. By hanging on to this raft, the snail can stay afloat, and feed on other floating organisms. The Janthina secretes a purplish-blue dye (#7)³⁷.

The Murex: In his thesis, R' Herzog notes the theory of the scientists that a different snail called the Murex Trunculus is the authentic Chilazon. This theory is based on many archaeological findings of broken Murex shells on the site of ancient dye workshops. R' Herzog raises several objections to this theory: 1) The shell of the Murex is usually white with brown streaks and is not similar to the sea (see above #2)³⁸. 2) The color dye produced from the secretion of the Murex is purple – not blue, and was used for the production of Argaman – a purple dye. 3) The Murex is an extremely common snail in the Mediterranean, and cannot be considered rare or hidden away (#7). According to the Midrashim the Chilazon was hidden³⁹. For this reason, the Beis Halevi states that a species which was readily available throughout the ages cannot possibly be the Chilazon, even if all its signs seem to match those given by Chazal⁴⁰.

In 1980 a scientist in Israel discovered a way to create blue colored dye from the Murex. He accomplished this by leaving the dissolved solution (prior to the dyeing) in direct sunlight for several minutes. Chemically speaking, what the sunlight did was break apart the original molecule - dibromoindigo, (Br²In) that produces the purple color, and thereby isolated the indigo, which is blue colored. Although this would seemingly solve one of R' Herzog's questions (#2), it succeeds in raising several more. Firstly, the Gemara tells us that there exists a counterfeit form of Techeiles called “Kala Ilan” – indigo produced from a plant⁴¹. This dye was much cheaper than real Techeiles, and it was difficult to distinguish between them. The Gemara describes a specific chemical test to determine if a sample of Techeiles is authentic or not, since Kala Ilan will fade when exposed to these chemicals and Techeiles will not⁴². Since the blue dye produced from the Murex is regular indigo, it is impossible to distinguish between indigo from a plant and indigo from a snail by using a chemical test⁴³. Second, according to this theory, the production process of Argaman (purple dye) is identical to that of Techeiles, except for sunlight exposure. Argaman was produced in great quantity in Eretz Yisrael according to archaeological findings. That Chazal would fail to mention this crucial and easy way of identifying Techeiles is most startling. Their silence is proof enough.

Several other objections have been raised regarding this hypothesis of the scientists, for example: 1) Chazal describe the liquid used for the dye as “blood”. The Rishonim say that this blood is either blue or black. The secretion extracted from the

³¹ ע' לעיל #4, ובסדרי טהרות על המשנה שם.
³² כך מסביר הראדזינר את עצמו איך דג זה משתלב עם "גופו דומה לים", אולם במס' ציצית איתא שגופו דומה לרקיע. וזה א' מטענותיו של ר' הרצוג, ע' לקמן.
³³ וע' לעיל דיש מח' איך לפרש הירושלמי בכלל אם צריך גידים ועצמות, ויש שהקשו להיפך דשם איתא שאין לה עצמות ודג זו יש לה.
³⁴ נקרא מאמר עין התכלת, ושם משיב על כל הקושיות שהקשו עליו.
³⁵ המהרש"ם נתעטף בתכלת זו, וצוה לקברו עם תלית מצויצת בתכלת ולא לפסלו. וע' ערוה"ש שגדולי אותו הדור לא קיבלו המצאה זו, וכן הובא מהחזו"א, ע' לקמן.
³⁶ חסידי ראדזין יש להם קבלות על כמה גדולים שהלבישו בצנעא, כמו ר' איצ'לה מפונוביז'.
³⁷ ע"פ מירא של ר' נחמן רבם שלעתיד יגלה א' את התכלת קודם הגאולה, וע' ישועות מלכו או"ח ס"ב.
³⁸ וע' נסיון במעבדה הצליח למעט צבע הסגול שיהא בצבע כחול, קונ' התכלת בישראל וס' התכלת עמ' 231.
³⁹ והם טוענים שנדבק לנרתיקו פסולת מהים שמשנה מראהו, ולכאורה אין זה בכלל "גופו" דומה לים, ופשוט.
⁴⁰ ע' לעיל.
⁴¹ הובא דבריו בתחילת ס' שט"ח, דאם נמצא דג שיש לה כל סימנם, אבל הוא היה בנמצא בדורות הקודמים, ע"כ זה אינו החלזון.
⁴² ב"מ ס"א ע"ב, א"ר: ל"ל דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית, יצי"מ גבי ציצית, יצי"מ במשקלות? אמר הקב"ה: אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור - אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו בכורי וכו', וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא.
⁴³ מנחות מ"ב ע"ב ומ"ג ע"א, ע"ש.
כן ראיתי במכתב מהגר"ש מילר שליט"א אב"ד בטורונטו לטעון כנגד אלו המחדשים.

Murex is a clear mucus, and would not be called "blood" by Chazal⁴⁴. 2) The Gemara in Shabbos describes the process of extracting the blood of the Chilazon. The method for extracting from the Murex does not fit these criteria⁴⁵. 3) The quality of the dye is not affected by whether the Murex snail is alive or dead when the mucus is extracted. Only after some hours have passed does the quality begin to diminish. Tosfos states that the Chilazon dye is best when extracted while it is alive, and not after death – even a moment⁴⁶. In recent years a company in Israel began marketing blue Tzitzis produced from the Murex snail. They continue to advertise the "authenticity" of their snail, and publicize misleading information to prove their point.

Safeik D'oraysah: One of the Radzyner Rebbe's arguments to convince the public to adopt his Techeiles was, that even if this is not the authentic Techeiles, one is required to don it out of doubt, since ספק דאורייתא לחומרא – when in doubt regarding a Mitzva Min Hatorah we must act stringently⁴⁷. R' Chaim Soloveitchik זצ"ל answers, that this rule of ספק דאורייתא לחומרא only can be applied to a case where after performing the act that is a possible Mitzva, he will have succeeded in removing the doubt regarding his fulfillment of the Mitzva. Therefore, since even after donning Tzitzis made with doubtful Techeiles, one will still be unsure if his requirement to wear Techeiles has been fulfilled, he is not required to do so⁴⁸.

Many people still object, that although it may not be required, "it can't hurt" to wear it anyway. The Chazon Ish commented on this statement, that such a person can be compared to someone who wears glasses without any lenses. Although he has lost nothing by wearing them, he has certainly not gained anything. Since the Gedolim at the time of the Radzyner rejected his idea, the Halacha is with the majority and it is not even a Safek⁴⁹. This statement is also untrue for several reasons: 1) R' Elyashiv שליט"א points out that, according to the Shulchan Aruch, the Tzitzis strands should be the same color as the garment. For this reason we only wear white garments for Tzitzis⁵⁰. 2) R' Moshe Shternbuch states that someone who wears blue colored Tzitzis in a place that it is not the Minhag, is transgressing the Issur of לא תגודדו – of acting different than the general public. 3) Also, if a person wears fake Techeiles with the intent to fulfill the Mitzva, he transgresses the Issur of בל תוסיף – adding on to Mitzvos⁵¹. 4) The Rishonim dispute how many strands must be Techeiles. According to the Rambam, only one strand out of eight (half of the full string) should be dyed, whereas according to Rashi four strings must be Techeiles. Since we do not have a ruling of which opinion to follow, we will either be wearing too many or too few Techeiles strands⁵². 5) According to the Arizal, the Sitra Achra – "the other side" (evil forces) clings to fake Techeiles. Hence, one should not wear such Techeiles for Kabbalistic reasons as well⁵³.

Chazal tell us that one who is scrupulous in the Mitzva of Tzitzis merits greeting the Shechina in the times of Moshiach⁵⁴. May we soon witness the final Geulah, and once again be able to perform this Mitzva properly and completely.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

⁴⁴ והיו קוראין לזה ריר או ליחה, דאין לזה שום דמיון לדם.
⁴⁵ האופן שפותחים השבלול הזה היא, ששוברין קצת מהנרתיק ומגליין מקום פקידת הליחה שמשמשים בה לצבע וחותכין את החלק הזה משאר הברי', ובגמ' שבת ע"ה מבואר דאין שום מלאכה בפציעת החלזון חוץ מצידה, וזה הוה גוזז דבר מן החי שהיא מלאכה דאורייתא לכל הדעות. (המכתב הנ"ל)
⁴⁶ בגמ' שם מבואר דכ"ז דאית בי' נשמה טפי ניח"ל, וריר הזה רק מתקלקל אחר שעה או שעתיים.
⁴⁷ עין התכלת עמ' רט"ו.
⁴⁸ הובא בכמה מקומות בשמו, ע' תשובות והנהגות ח"א ס' כ"ו.
⁴⁹ מעשה איש ח"א עמ' קל"ב בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א ששמע מהחזו"א, והוסיף שאח"כ אמר החזו"א לשואלו, "קח דם שור וצבע את הציצית". גם שם הובא שפ"א הגיב שאם היה צל צילו של ספק בדבר זה ודאי היו אוחזים בה הגדולים מאז, ואם להם לס"ל אנו מה נאמר. וכן הובא בדינים והנהגות חזו"א ס' ט"ו. ובס' תורת ר' שמואל סלנט עמ' צ"ח כתב שהר"מ גלבשטיין היה מתנגד חריף כנגד התכלת, ופ"א ראה חסיד מתלבש בה וחסף הטלית ושרפה, וכשבא הדבר לפני ר"ש סלנט אמר דאפי' אם היה נכון לעשות, מ"מ חייב לשלם.
⁵⁰ קובץ תשובות להגרי"ש אלישיב שליט"א ח"א ס"ב, ע"פ השו"ע ס"ט ס"ה, ע"ש.
⁵¹ תשובות והנהגות ח"א ס' כ"ו, וכן בס' הליכות הגר"א ומנהגיו ס"ל.
⁵² רמב"ם הל' ציצית פ"א ה"ו וכן בפאר הדור ס' כ"א, וכ"מ בחינוך מצוה שפ"ו. ובראב"ד ס"ל דצריך פתיל שלם דהיינו ב' חוטין ע"ש ובכס"מ. ושיטת רש"י במנחות ל"ח דצריך ארבעה של תכלת וארבעה של לבן. ואפשר שגם נחשב בל תוסיף או בל תגרע.
⁵³ בן יהוידע (מבעל הבא"ח) ב"מ ס"א.
⁵⁴ מנחות מ"ג ע"ב, רשב"י אומר: כל הזריז במצוה זו - זוכה ומקבל פני שכינה, כתיב הכא: וראיתם אותן, וכתיב התם: את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד. וע' אג"מ אור"ח ד' ס"ד שכל האמור אצל ציצית כגון זה, וששקולה כנגד כל התורה מיירי גם בציצית של לבן בלי תכלת, ע"ש.